

Joachim Mayer, **Das grosse Ulmer Gartenlexikon mit 10 000 Stichwörtern und 1500 Abbildungen** (Wielki leksykon Ulmera z 10 000 hasłami i 1500 zdjęciami), Format 19.6 x 26.6 cm, Stuttgart (Hohenheim) 2010, Verlag Eugen Ulmer, ss. 1040, ISBN 978-3-800 1-67 10-4.

Wiedza ogrodnicza cieszy się dużym zainteresowaniem wśród właścicieli ogrodów. Współcześnie znanych jest wielu miłośników ogrodów, którzy posiadają małe rodzinne ogrody działkowe. Nadal dużym zainteresowaniem cieszą słowniki i leksykony ogrodnicze. Właściciele ogrodów posiadają bardzo zróżnicowane zainteresowania ogrodami i roślinami. Stąd też zawarcie całej wiedzy ogrodniczej wymaga dużego opracowania i posiadania wszechstronnej wiedzy.

Wydaje się, że wymagania te spełnił dobrze „Wielki leksykon Ulmera z 10 000 hasłami i 1500 zdjęciami”. Na uwagę zasługuje następujące cechy omawianego leksykonu: dziesięć tysięcy haseł ogrodniczych z zakresu ogólnej wiedzy ogrodniczej, sadownictwa, warzywnictwa i przypraw, czy wreszcie roślin ozdobnych (bylin, drzew i krzewów i roślin jednorocznych). Bogactwem analizowanego leksykonu jest 1500 barwnych fotografii. Przy omawianiu poszczególnych bylin, roślin drzewiastych i jednorocznych zwrócono uwagę na takie podstawowe cechy rozpoznawcze roślin, okres kwitnienia, stanowiska, możliwość zastosowania, sposoby ochrony roślin i rozmnażania; techniki i sposoby pracy w zakresie ogrodnictwa – środki ochrony roślin, problem szkodników i chorób, zwierzęta użyteczne, pozostałe możliwości zwalczania szkodliwych organizmów. Cechą szczególną leksykonu są wyodrębnione strony w zakresie polityki ogrodniczej. Zwraca się tu uwagę na problematykę projektowania, kształtowania i utrzymania ogrodów. Istotne znaczenie przypisuje się także podstawom ekologicznym ogrodnictwa, w tym uprawy i ochrony roślin.

Współcześnie ogrodnictwo wymaga odpowiedniej znajomości wielu pojęć specjalistycznych z zakresu

upraw ogrodniczych, botaniki, chemii, gleboznawstwa, techniki, sztuki, a także prawa i nauk społecznych. Ogrody mają bardzo różnorodny charakter: zadrzewienia i pozostałe uprawy; relacje pomiędzy ogrodem a domem; styl ogrodowy i barwne ukształtowanie ogrodów; sytuacje związane z porami roku. Wymienia się ogrody wielkich rezydencji arystokratycznych i królewskich; mieszczańskie ogrody miejskie, ogrody chłopskie, a także angielskie ogrody wiejskie (*cottage garden*). Współcześnie dużym zainteresowaniem cieszą ogrody naturalne, gdzie uwzględnia się: różnorodne przestrzenie życiowe dla różnych gatunków roślin i zwierząt; możliwości wycofania się zwierząt do sąsiednich obszarów; przystosowane do określonego środowiska rośliny, mało zmienione przez działalność człowieka; możliwości samoregulacji we wspólnotach życiowych określonych ogrodów; rezygnacja z chemicznych środków ochrony roślin. W ogrodach naturalnych występują: grupy drzew, krzewów i żywopłotów; byliny na stanowiskach słonecznych i cienistych pod drzewami; barwne łąki kwiatowe; naturalne stawy i inne obszary wilgotne; zbliżone do naturalnych ogrody skalne i murki skalne; zakątki z dziką roślinnością, kamieniami, martwym drewnem. Istotne znaczenie we wszystkich ogrodach posiadają takie problemy jak: gleba, jej żyzność, życie glebowe; nawozy, w tym naturalne sposoby nawożenia; problematyka mrozoodporności i oddziaływania mrozów na rośliny; kompost, kompostowanie, stosowanie nawozów zielonych; znaczenie składników pokarmowych dla uprawianych roślin; płodozmian i wzajemnie oddziaływania pomiędzy roślinami; szkodniki i chwasty; staw ogrodowy; czas wegetacji; woda i stosunki wodne łącznie z problemami nawodnienia w okresie suszy. Wiele uwagi poświęca się także sprzętom i urządzeniom ogrodniczym.

We współczesnych ogrodach uprawia się drzewa i krzewy owocowe. Najbardziej popularne pozostają w uprawie: jabłonie, grusze, wiśnie i czereśnie, śliwy, orzechy włoskie i leszczyny, morele i brzoskwinie. Uprawie się również powszechnie takie krzewy owocowe jak: maliny, jeżyny, agresty, porzeczki, krzewy kiwi, a także truskawki. W niektórych ogrodach uprawia się rośliny bardziej egzotyczne, a więc figowce, pigwy, pigwowce, świdośliwy, rokitniki itp. Jako przykład możliwości uprawy odmian jabłoni wymienia się – jako polecane – zarówno stare odmiany (Berlepsch, Boskoop, Złota Reneta, Grafsztynek), ale także nowsze odmiany jak: Alkmene, Elstar, Golden Delicious, Idared, James Grieve, Papierówka, Ontario, Summerred i niedawno wyhodowane odmiany serii „Pi” i „Re”, a więc: Pinova, Piros, Resi,

Rewena. Jako grusze polecane są takie odmiany jak: Lukaszówka, Klapsa, Konferencja, Wczesna z Trevo-ux (Trewirka), Dobra Luiza, Williamsa.

W ogrodach uprawie się zazwyczaj warzywa, przyprawy i rośliny zapachowe. W Niemczech uprawia się ponad 40 gatunków warzyw. Należą tutaj: warzywa kapustne, warzywa liściowe, warzywa owocowe, warzywa łodygowe, warzywa korzeniaste, warzywa kwiatowe, warzywa cebulowe i rośliny strączkowe. Przy uprawie warzyw można wykorzystać wiele metod ekologicznych m.in. uprawy mieszane, naturalne nawożenie, a także biologiczne środki ochrony roślin. W ogrodach nie można także zabraknąć uprawy przypraw i pachnących ziół. Do najbardziej znanych ziół należą: czosnki i cebula jadalna, bylica m.in. bylica estragon, hyzop lekarski, lawenda wąskolistna, melisa lekarska, wiele gatunków i odmian mięty, pysznoślówki, kocimiętka, lebidka pospolita, rozmaryn lekarski, szaflaria lekarska, cząber, tymianek, macierzanki i inne.

Współcześnie w ogrodach rośnie wiele interesujących drzew i krzewów ozdobnych, bylin i roślin jednorocznych. Do najbardziej zalecanych przez leksykon drzew i krzewów ozdobnych należą: klony, brzozy, buki, dęby, jesiony, jarząbki, berberysy, róże, bukszpany, wrzosi i wrzośce, derenie, hortensje, krwiste porzeczki, różaneczniki, olsze, magnolie, mahonie czy kaliny. Bogactwo bylin uprawianych w ogrodach jest wprost zdumiewające. Należą do nich: krwawniki (*Achillea*), miłki (*Adonis*), kłosowce (*Agastache*), zawilce wiosenne, letnie i jesienne, ozdobne bylice (*Artemisia*), parzydła (*Aruncus*), wiele ciekawych

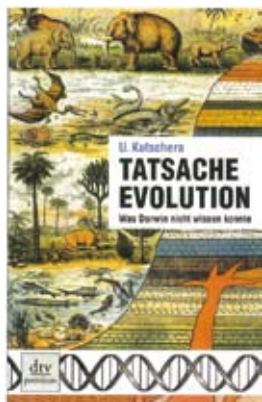
gatunków i odmian astrów (wiosennych, letnich i jesiennych), bergenie, niezapominajka kaukaska z wieloma odmianami z ozdobnymi liśćmi, dzwonki, nachyłki (*Coreopsis*), bardzo popularne obecnie jeżówki (*Echinacea*), nowe odmiany wilczomleczów, odmiany i gatunki bodziszek (*Geranium*), słoneczniki i słoneczniczki (*Heliopsis*), liliowce, dielżany, bardzo popularne funkcie, kosańce, tojeście (*Lysimachia*), pysznoślówki (*Monarda*), liczne gatunki i odmiany piwonii, mało jeszcze znane pestemony, wysokie, bardzo kolorowe floksy (płomyki), nowe odmiany rdestów (*Polygonum*), a także ceniolubne rodgersje, rudbekie, szaflwie, wysokie rozchodniki, żywokosty i przetaczniki (*Veronica*). We współczesnych ogrodach występuje także wiele gatunków i odmian roślin skalnych, paproci i traw, a także roślin cebulowych i kłączowych oraz roślin jednorocznych.

Książka J. Mayera stanowi znakomity leksykon wiedzy ogrodniczej. Jest to dobrze opracowane kompendium ogólnej wiedzy ogrodniczej. Duża liczba haseł, zdjęć i tabeli ułatwia znacznie lekturę tej interesującej książki. Alfabetyczne uporządkowanie haseł ogrodniczych – dziesięć tysięcy haseł – umożliwia poznanie podstawowych problemów ogrodnictwa. Jest ona ważna zarówno dla specjalistów, ale przede wszystkim dla szerokiego grona miłośników ogrodów i roślin. Zasługuje w pełni na przetłumaczenie na język polski ze względu na jej zgodność z warunkami klimatycznymi i przyrodniczymi występującymi w Polsce.

Eugeniusz Kośmicki (Poznań)

TEORIA EWOLUCJI – HISTORIA I TERAŹNIEJSZOŚĆ

Ulrich Kutschera, **Tatsache Evolution. Was Darwin nicht wissen konnte** (Fakt ewolucji, Czego nie mógł wiedzieć Darwin). Mit 103 schwarz weissen -Abbildungen, 3. Aufl., München 2010, Deutscher Taschenbuch Verlag, ss. 339, ISBN 978-3-423-24707-8.

Profesor Ulrich Kutschera jest profesorem fizjologii roślin i biologii ewolucyjnej na Uniwersytecie w Kassel, a także w Carnegie Institution for Science (na Uniwersytecie Stanford w Stanach Zjednoczonych). Jest on przewodniczącym Wspólnoty Pracy Biologii Ewolucyjnej (www.evolutionsbiologie.de) w Związku Niemieckich Biologów (VBIO), a także autorem licznych publikacji, w tym książkowych, jak: „Zasady fizjologii roślin” (2. wyd. 2002); „Punkt sporu ewolucja” (2. wyd. 2007), „Biologia ewolucyjna” (3. wyd. 2008). Wiadomo, że Karol Darwin (1809-1882) sformułował podstawowe zasady teorii ewolucji. Jednakże nowoczesna biologia ewolucyjna wychodzi współcześnie znacznie dalej niż teoria genialnego jej twórcy. Współczesna teoria ewolucji stanowi system złożony z teorii nauk biologicznych i nauk o ziemi. Stąd też najnowsza praca prof. U. Kutschery pod charakterystycznym tytułem „Fakt ewolucji. Czego nie mógł wiedzieć Darwin”. W książce tej autor pokazuje historię tej nauki aż do teraźniejszości; wyjaśnia ich podstawy teoretyczne i kładzie